

Stortingsmelding om miljø og utvikling — Konsekvenser for norsk landbruk

Av Tore Holt.

Tore Holt er bonde og styremedlem i Norges Bondelag.

*Innlegg på seminar i Norsk Vannforening
30. mai 1989.*

I Stortingsmeldingen har landbruket fått relativ bred omtale. I tillegg vil det som sies om andre sektorer ha direkte innvirkning på vårt landbruk. Landbruket er f.eks. en av våre største transportforbrukere, og en forandring på samferdselssektoren vil derfor også kunne slå ut i landbruket.

La meg med en gang si at vi i Norges Bondelag hilser Stortingsmeldingen velkommen. Ingen næring er selvsagt så direkte avhengig av en «bærekraftig utvikling» som landbruket. Erfaringene fra fiskeriene er et grelt eksempel på hva som skjer om en ikke legger et langsiktig forvaltningsansvar til grunn når en skal løse dagsaktuelle problemer.

I innledningen til kapittelet om landbruk, står det:

«Regjeringens overordnede mål er et jordbruk i balanse med det stedlige naturgrunnlag, med minst mulig tap av næringsstoffer, jord og artsmangfold, og sikring av kulturelle verdier og opplevelseskvaliteter. Bruken av innsatsvarer må tilpasses i henhold til målene for miljø- og matwaresikkerhet, virkninger på øko-systemene og en forsvarlig bruk

av energi. Jordbrukets rolle for å opprettholde bosettingen og sysselsettingen i distriktene må tillegges særlig vekt.»

Det er vanskelig å være uenig i dette.

Neppe noen annen næring er så politisk styrt som landbruket. Dagens landbruk er derfor først og fremst et resultat av den landbrukspolitikk som har vært ført etter krigen.

I Stortingsmeldingen blir det understreket at de utfordringer vi står overfor i miljøpolitikken i dag i stor grad er knyttet til arbeidet med å oppfylle Norges internasjonale forpliktelser. Svært mye av de forurensninger som skaper problemer i Norge kommer fra andre land, og det er derfor også i Norges interesse å ligge i fremste rekke for å få til internasjonale miljøvernavtaler. — Troverdighet i arbeidet for skjerpede miljøkrav internasjonalt, krever at vi ligger foran i arbeidet med opprydding og forebygging av miljøskader innenfor egne landegrensler.

På jordbrukssiden vil en stor del av innsatsen de nærmeste årene være knyttet til oppfølging av Nordsjøavtalen, hvor Norge er forpliktet til å halvere nærings-salt utslippene til sær-

bare havområder innen 1995. Grove beregninger viser at de største tilførselene av næringssalter kommer fra landbruket og kommunale utslipp.

De største tilførselene fra jordbruket kommer i form av arealavrenning (ca. 85%). I kornområdene er hovedårsaken store arealer med åpen åker. Uriktig bruk av kunstgjødsel vil forsterke dette. I husdyrområdene er hovedproblemet for mye husdyrgjødsel i forhold til spredearealene. Her kan også punktutslipp som følge av utette gjødselkjellere og siloanlegg gi betydelige lokale problemer.

For å bidra til en mer variert bruk av arealene (mere eng i korndistriktene) og bedre utnytting av ressursene (bl.a. husdyrgjødsel), sies det i meldingen at Regjeringen vil foreta en forsiktig lemping av kanaliseringspolitikken. Denne har hatt som mål at det skal produseres korn der det er mulig, slik at de andre områdene får beholde husdyrproduksjonen basert på grasproduksjon.

En omlegging av «kanaliseringspolitikken» vil åpenbart være i strid med Regjeringens uttrykte mål om jordbrukets rolle for å opprettholde bosettingen og sysselsettingen i distriktene. En positiv sidevirkning er imidlertid kortere vei til markedet og derav redusert forurensning og energibruk fra transport.

En ikke ubetydelig del av miljøproblemene kan tilskrives manglende kunnskaper om miljøeffektene. Målrettet forskning og informasjon om disse spørsmålene vil derfor kunne ha stor betydning ved å bidra til holdningsendringer, en bedre problemforståelse, samt økt engasjement for å ivareta miljøhensyn.

Søkelyset er i økende grad blitt rettet

mot de betydelige endringene kulturlandskapet har gjennomgått etter siste krig, med bl.a. fjerning av vegetasjonsbelter, planering, lukking og senkingen av bekker, og fulldyrking eller gjengroing av beite- og sláttearealer. Dette har gitt negative utslag for artsmangfoldet og er eksempler på at det rasjonelle og økonomisk riktige ikke nødvendigvis er det som best ivaretar miljøhensyn.

Meldingen tar også for seg aktuelle virkemidler for å komme fram til et mere miljøvennlig landbruk. Regjeringen vil i økende grad bruke miljøavgifter. Tankegangen bak avgiftene er tosidig ved at avgiftene skal innbringe midler til finansiering av miljøltiltak og samtidig være et signal om forsiktig bruk av disse innsatsmidler.

Norges Bondelag avviser ikke bruk av miljøavgift, men forutsetter da at disse midlene øremerkes til miljøltiltak. Dette har til nå ikke vært tilfelle.

En utredning foretatt i Norges Bondelag (med forskere fra NLH) viser f.eks. at om en avgiftsbelegger handelsgjødsel med 100%, vil økonomisk riktig tilpassing være 10 kg N pr. da til korn. Det samme som uten avgift.

Det gledelige med dette tallet er at denne gjødselmengden også gir minst avrenning (og forurensning) pr. kg. produsert korn.

Grenseverdien av sterkere gjødsling vil i de fleste områder være mindre enn grensekostnadene på dette nivået. Foreløpige rapporter fra en forskningsstasjon i England, tyder på at vi har overdrevne forhåpninger til at økologisk landbruk skal løse avrenningsproblematikken med nitrogen.

Som tidligere nevnt er avrenningen av næringsstoffer i første rekke knyttet til åpen åker. Det kan derfor godt tenkes

at en vil få restriksjoner på høstpløying for å hindre at løsmasser forsvinner. Vi vil her stå overfor faglige oppgaver som vi hittil ikke har løst, og som i alle fall på kort sikt vil redusere avlingsnivået. Kombinert med ønsket om redusert bruk av plantevernmidler vil dette måtte få økt konsekvens for avlingsnivået.

Det er også klart at all planteforedling vil måtte tilpasse seg andre krav til f.eks. resistens mot sjukdommer. Resultatet av dette er naturlig nok at det vil gå ut over framgangen for avlingsmengde.

Jordbruket har hatt en enorm produktivtetsvekst etter krigen. Produk-

sjonsvolumet pr. sysselsatt ble f.eks. bortimot 3-doblet fra 1960 til 1980.

Konsekvensen av å ta større miljøhensyn vil nødvendigvis føre til at denne produktivtetsframgangen vil stoppe opp, eller endog gå noe tilbake i en periode.

Spørsmålet er likevel ikke om vi skal ha økonomisk vekst, men hva slags vekst vi ønsker. Den økonomiske veksten må ikke medføre miljøbelastninger som overstiger naturens tålegrense. Da vil livsbetingelsene for framtidige generasjoner kunne stå i fare.

I landbruket ønsker vi å være subjekt og ikke objekt i den omstillingsprosessen som skal finne sted.

PLANLEGGING OG PROSJEKTERING AV KOMMUNALE ANLEGG

NOEN ARBEIDSOPPGAVER:

- RAMMEPLANER
- LEDNINGSANLEGG OG VEIER
- PUMPESTASJONER
- RENSEANLEGG
- RENOVASJON OG SLAMBEHANDLING

VÅRE FAGOMRÅDER:

- BYGGETEKNIKK
- ELEKTROTEKNIKK
- KOMMUNALTEKNIKK
- MASKINTEKNIKK
- VVS-TEKNIKK

A/S HJELLNES

RÅDGIVENDE INGENIØRER MNIF MRIF

Postboks 91, Manglerud, Oslo 6 — Telefon (02) *68 99 60

Kalgaten 1, 5501 Haugesund — Telefon (047) 26 711